

Kutsal Ekonomi

Batı'da Paranın Teolojik Gücü

Devin Singh

Çeviri: Kübra Aksoy

DEVIN SINGH

Sosyal teori, liderlik, din ve teoloji alanlarında çalışmalar yapmaktadır. Dartmouth College'ta dinî meseleler ile felsefe, ekonomi, ahlak ve siyaset gibi alanların ilişkisi üzerine dersler vermektedir. Ayrıca Harvard, Princeton ve Yale üniversitelerinde de çeşitli görevlerde bulunmuştur. Koçluk ve liderlik alanında hizmet veren "Leadership Kinetics" adlı şirketin kurucusu ve başkanıdır.

KÜBRA AKSOY

1998'de İstanbul'da doğdu. Sevinç Temel Lisesini bitirdi. 2022 yılında, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümünden mezun oldu.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
GİRİŞ	9
1. Enkarnasyon ve İmparatorluk Birleşimi.....	49
2. Kutsal Ekonomist	95
3. İmparatorun Meşru Parası	133
4. Tanrı'nın Parası	165
5. Kurtarıcı Ticaret	205
6. Ödeme, Borç ve Fetih.....	253
SONUÇ.....	291
KAYNAKÇA	311
GÜNÜMÜZDE KÜLTÜREL HAFIZA.....	329
DİZİN.....	337

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, kredi ve borç ilişkisini ve bu ilişkiden doğan yükümlülüğü işaret eden parayı incelemektedir. Bu projeyi mümkün kılan maddi, manevi ve entelektüel destekler hususunda teşekkür etmem gerekiyor. Başından beri kitaba gösterdiği coşku dolu desteğinden dolayı Emily Jane Cohen'a özellikle teşekkür ederim. Süreç içerisinde metne kesintisiz geri bildirim veren, âdeta kendini metne adayan yüce gönüllü bir grup okuyucuma içten teşekkürlerimi sunarım: Ethan Fairbanks, Hille Haker, Dotan Leshem, Luke Moorhead, Michael Motia, Roberto Sirvent ve iki anonim eleştirmen.

Bu konulardaki düşüncelerimi şekillendiren düşünceler ve fikir alışverişlerinden dolayı Dartmouth ve Yale Üniversitesindeki iş arkadaşlarıma ve öğrencilerime minnettarlığımı sunarım. Bilhassa Dudley Andrew, Christopher Beeley, Stephen Davis, Philip Gorski, David Singh Grewal, Noreen Khawaja, Kathryn Lofton, Dale Martin, Eliyahu Stern, Kathryn Tanner, Linn Marie Tonstad, Emilie Townes, Denys Turner, Miroslav Volf, Frederick Wherry ve Andre Willis'e teşekkür ederim. Yale Marksizm ve Kültür Kuramı Çalışma Grubu'ndan desteklerini esirgemeyen sohbet arkadaşlarıma, özellikle Michael Denning,

Moira Fradinger, John MacKay, A. Naomi Paik ve Caleb Smith'e minnetlerimi sunarım.

Bu süreci yürütürken ele alınan konulara ilişkin düşüncelerimde birçok muhatabın etkisi oldu: Luke Bretherton, Elizabeth Bruno, Kati Curts, David DeVore, Nigel Dodd, Marko Geslani, Yvette Gomez, George Gonzalez, Philip Goodchild, Marion Grau, Michael Hollerich, Ana Ilievska, Karin Knorr Cetina, Kwok Pui Lan, Yii-Jan Lin, Vincent Lloyd, Charles Mathewes, Christina McRorie, David Newheiser, Kristine Olson, Hollis Phelps, Kathryn Reklis, John Roberts, Erin Runions, Raphael Sartorius.

Daniel Schriever, Daniel Schultz, Shauna Lee Sexsmith, Charles Stang, Michael Thate ve Kevin Wilkinson'a yaptığımız görüşmelerden dolayı minnettarım.

Bu çalışma için yapılan araştırmaya kısmi desteklerinden dolayı Dartmouth Üniversitesi, Yale Üniversitesi, Teoloji Araştırmaları Forumu (Forum for Theological Exploration) ve Bayan Giles Whiting Kurumu'na (Mrs. Giles Whiting) teşekkür ederim. Heidelberg Üniversitesinden Manfred Lautenschlaeger Stiftung ve Forschungszentrum Internationale und Interdisziplinäre Theologie tarafından tanınan Louisville Enstitüsü'nün cömert finansmanı bu projenin tamamlanmasını sağladığı için ayrıca özel teşekkürlerimi iletirim. Destekleri için Michael Welker ve Lautenschlaeger ailesine de teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, güler yüzlü mizaçları ve destekleri için Marcelo Ramagem, Gopal Swamy, Kuo-Lai Wong ve Singh ve Thompson ailelerine derin minnettarlığımı sunarım. Hayatımda muazzam bir iyilik ve sevgi gücü olarak yer aldığı için Nicole March'a özel olarak teşekkür ederim. Son olarak, bu kitabın ithaf edildiği ve oolmasaydı bunların hiçbirinin de mümkün olamayacağı anem Randal Joy Thompson'a teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Günümüzde para ve piyasalarda, sözüm ona inanç ve umuttan bahsetmek yaygın hâle geldi. Ekonominin her yerdeki gücü ve etkisi, dinî bir dili ve duaları gerektiriyor ya da en azından bunlara ilham veriyor gibi görünüyor. Öyle ki ekonomik kurumlar, bazen milyonların hayatına ve kaderine hükmeden “putlar” ya da “yarı tanrılar” olarak tanımlanabiliyor. Küresel ekonominin coşkulu katılımcıları, ekonomik “kurtuluş”u arayarak sermayenin “sunakları” önünde secde ederken para bir “ibadet” nesnesi olarak tasvir edilir. Bu tasvirler genellikle metaforlara eklenen geçici bazı imalar yahut teşebbüslerden ibarettir. Fakat bu imalar ve ilişkilendirilen metaforik öğeler, kökenlerinin çok eskiye dayandığına işaret eder.

Paranın sözde dinî dinamiklerinin vurgulanması eğilimi, bir dereceye kadar ekonomik fikirler ve faaliyetlerinin aslında yüzyıllarca Batı toplumlarında dinî düşünce ve yöntemlerle etkileşim hâlinde olmasına dayandırılabilir. Bu kitap, Batı’da ekonomik gelişimin bu iki alan arasındaki ilişki tarafından belirlendiği fikrinin izini sürmek suretiyle, para ve Hristiyan teolojisi arasındaki bağlantıya dayanan bir araştırmayı başlatıyor. Manevi bir arayış olarak para kazanmanın ya da dine ait karakteristik bazı özelliklerle aşılınmış ekonomik süreçlerin ve güç tasvirlerinin; kısmen Tanrı ile doğa ve paranın kullanımı arasındaki somut, kavramsal ve geleneksel rezonansın sonucu olduğunu iddia ediyorum.

Özellikle erken Hristiyanlık dönemindeki bazı teolojik fikirler para ekonomisinden izler taşır. Parasal dil, kavramlar ve yöntemler, ortaya atılan başlıca teolojik iddiaları açıklamada ve şekillendirmede faydalı olduklarını kanıtlar niteliktedir.

Parasal düşünceler ve uygulamaların Hristiyanlığa ait temel fikirlere, uygulamalara ve geleneklere aşılması, bu teolojik ve ekonomik kombinasyonun, yeni sosyal ve politik oluşumlar ile meşru biçimde gelişen geleneksel ve parasal ekonomi kurumlarına aktarılmasına yardımcı olur. Para, mantığını teolojinin yapılandırılmasına ödünç verirse teoloji de bunun karşılığında itibarını ve kutsal gücünü mübadele dünyasının hizmetine sunar.

Bu nedenle elinizdeki kitap, modern ekonominin teolojik kaynakları üzerine yapılan bazı çalışmalarla örtüşmektedir. Aynı zamanda modern siyasetin ve devletçiliğin teolojik mirasının daha geniş çaplı değerlendirilmesine de iştirak eder çünkü varsayımına göre, egemenlik ve hukuk meseleleri dikkate alınmadığı takdirde para ve ekonomi yeterince kavranamamaktadır. Bu araştırma; para ekonomisi, siyaset ve dinî düşünceler ile yöntemler arasındaki bağlantıların, Batı tasavvurunun kilit “kurulduğu anlardan” beri mevcut olduğunu göstermektedir.

Kitapta, geniş kapsamlı bir soy araştırması girişiminden ya da teolojik ekonomik kalkınma sürecinin *kadim köklerini* belgelemekten ziyade, para ile teoloji arasındaki birkaç antik etkileşim veya rezonans noktasını göz önünde bulunduruyorum. Dahası, Yahudi ve İslami teolojik geleneklerin de para ekonomisi ile iç içe olduğunu ve her ikisinin de Batı mirasına önemli katkıda bulunduğunu söylemek mümkün olsa da kitapta yalnızca Hristiyan düşüncesine odaklanıyorum. Hristiyan teolojisi, Batı toplumlarının gelişiminde ve kendini idrakinde rol oynayan merkezî bir söylem olarak varlığını sürdürmektedir. Bu çalışma, modern siyaset ve ekonomide hem açık hem de örtülü olarak kalan, ancak Hristiyan teolojik mirasını ele alarak her geçen gün daha da genişleyen literatüre ek bir bakış açısı getirmektedir. Hristiyan teolojisinin ve imparatorluğunun bugün

oldukça yaygın hâle gelen sosyal ve geleneksel etkisi en erken dördüncü yüzyıl kadar eski bir tarihte başlamıştır ve çalışmam da bu biçimlendirici dönemi ele almaktadır.

Hristiyanlığın bu kurucu dönemini değerlendirmek para ve teoloji arasındaki ilişkiye bir “köken” ya da “saf bir kaynak arayışı” değil, bu kavramların bir “yükselme anı” ile ilişkili unsurlarına ışık tutma girişimidir.¹ Hristiyan teolojisinin önemli birçok unsurunun erken dönemdeki tezahürlerinin, bu dönemin parasal uygulamalarına borçlu olduğunu varsaymak, zorunlu olarak, bu kitapta altını çizmeye çalıştığım kavramlar arası ilişkilerin daha hakiki bir imgesini aktardığı anlamına gelmez.

Bununla birlikte bu varsayım, potansiyel olarak Hristiyan geleneklerinin kendi içinde otoriter kaldığı dönemleri göz önünde bulundurarak, Hristiyanlığın etkisinin soykütüksel analizlerine ışık tutar. Sözde kilise babalarının patristik fikirleri, Hristiyanlık düşüncesinin kendini inşa sürecinde sürekli olarak başvurduğu kaynaklardır. Hem üstünlükleri ve kadimlikleri hem de uzlaşmacı –ve dolayısıyla siyasi ve ataerkil– icazetleri sebebiyle erken dönemdeki bu düşüncelere teolojik söylemde devamlı olarak başvurulmuştur ve bu söylemler, içerikleri itibarıyla otoriter havalarını muhafaza etmeye devam etmiştir.

Para ile teoloji arasındaki ilişkinin geleneksel Hristiyan teolojisine yansımalarının sözünü ettiğimiz başlangıçtan itibaren ortaya çıkması, paranın bu tür fikirler üzerinde yozlaştırıcı bir etki olarak reddedilemeyeceğini, ancak teolojik düşüncede kritik bir yapılanma prensibi teşkil ettiğini göstermektedir. Buna karşılık, teolojik söylem nihayetinde siyaset ve Hristiyanlıktaki ekonomik yönetimde belirleyici bir rol oynamaya başlar; bu da gelir elde edilen teolojinin yönünü ve meşruiyet türlerini bu dünyevi alana ödünç verdiği anlamına gelir. Para ve teolojinin Geç Antik Çağ’dan itibaren kaynaşması şu anlama gelir: Belirli kavramsal figürler yüzyıllar boyunca teolojide ve uygulamada ele alınarak yeniden konuşlandırılmıştır ve bu şekilde kullanılagelmiştir. Böyle bir yeniden düzenlenme, her zaman gereklidir ve sadece taklitçi de